

Базилова А.А.
**Компьютерлік қылмыстарды
ашу және әшкерелеу
тәжірибесі**

Автор мақалада компьютерлік қылмыстарды жасау жолдарын қарастырып өтті. Және ашу және әшкерелеу тәжірибесі туралы мәселелерді қарастырған. Сонымен қатар автор мақалада көршіліс елдердің компьютерлік қылмыстармен күресу және әшкерелеу тәжірибесін қарастырып өткен. Және де компьютерлік қылмыстарды тергеу процесіне теріс әсер беретін факторларды ерекше анықтап өткен. Және де компьютерлік техника құралдарының жетілу мәселелері де айтылып кетті.

Түйін сөздер: компьютер, антивирус, қылмыс, компьютерлік техника.

Bazilova A.A.
**The practice of disclosing and
investigation computing crime**

The author of this article examines the causes of committing computer crimes. In addition, measures to combat and disclosure of crime. In addition, an author of this article examines the practice of neighboring countries to combat computer crime and disclosure. Also clarified the factors influencing the investigation computer crime. In addition, it discusses the improvement of computer hardware.

Key words: Computer antivirus, crime, computer equipment.

Базилова А.А.
**Практика раскрытия и
расследования компьютерных
преступлений**

Автор в данной статье рассматривает причины совершения компьютерных преступлений и меры по борьбе и раскрытию этих преступлений. Также автор в данной статье исследует практику соседних стран по борьбе с компьютерными преступлениями и по раскрытию. Уточнены факторы, влияющие на расследование компьютерных преступлений, вопросы об улучшению компьютерно технических средств.

Ключевые слова: компьютер, антивирус, преступления, компьютерная техника.

КОМПЬЮТЕРЛІК ҚЫЛМЫСТАРДЫ АШУ ЖӘНЕ ӘШКЕРЕЛЕУ ТӘЖІРИБЕСІ

Компьютерлік қылмыстарды ескертудің құқықтық және ұйымдастыру-техникалық шаралары жүйесін қолдану, сөзсіз, компьютерлік қылмыспен күрестегі бір жетекші бағыт болып табылады. Бірақ бір ескерту шаралары үнемі қылмыстық әрекеттерді болдырмауға күші жетпейді. Бұл белгілі жайт. Оның үстіне компьютерлік жүйелер мен электрондық жабдықтардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселесімен айналысатын жетекші мамандар сөз пайдаланушыларына машиналық ақпараттағы, айналымдағы ақпараттардың толық жасырындығы мен сақталуына кепілдік беретін абсолютті сенімді электрондық жүйенің әлемде жоқ екендігіне бірауыздан пікірлес болып отыр. Осыған орай компьютерлік техника құралдарын қорғау мәселесімен ғана емес, сондай-ақ компьютерлік қылмыстарды әшкерелеу мәселесін де шешу керектігі туындайды. Көрсетілген қажеттілік егер де ескерту шаралары түгесілген жағдайда, сондай-ақ заңға қарсы шаралардың орын алуына толық дәрежеде мүмкіндік бермеген жағдайда туындайды.

Туындаған проблеманың жаңашылдығы, қоғамда компьютерлену процесінің өрлей өсуі, біздің ойымызша құқыққорғау органдарын жаңа әлеуметтік көріністерге адекватты қарсы тұру және белсенді күрес жүргізу ісіне дайын болмауы жағынан қапы қалдырды деуге болады. Ол мамандар жүргізген зерттеулер арқылы да дәлелденеді. Мысалы, сұрақ қойылған респонденттердің 76%-ы, олар қалалық және аудандық басқарма бастықтарынан жинақталған зерттеу тобын құрушылар, өз бөлімдерінде әзірге компьютерлік қылмысты ашу мәселесімен айналысуға қабілетті қызметкер дәл қазір жоқ екенін айтады. Осындай көзқарасты ішкі істер органдары тергеу бөлімшелерінің бастықтарынан құралған топ респонденттері де ұстанады. Менің ойымша, осындай істерді сапалы тергеу үшін шетелдік әріптестер тәжірибесін ескере отырып, құқыққорғау органдарының арнаулы бөлімшелерін жасақтау керек. Мысалы, АҚШ-та мұндай бөлімшелер 1982 жылдан бастап жұмыс істейді. Істің жалпы жағдайы төмендегідей, компьютерлік қылмысты тергеу ісі экономикалық қылмыспен күрес бөлімдері қызметкерлері жүргізеді, олардың компьютерлік техника саласындағы мамандығы жоқ, қажетті білімі жоқ.

Біз компьютерлік қылмыс категорияларына жатқызған заңға қайшылығы болмашы көрінетін әрекеттің астарында аса ірі көлемде ақша, қаржы қымқыру қылмысы жатады. Оны тануға маманның көзі қажет.

Тәжірибе көрсеткендей, тергеушілер компьютерлік қылмыстардың осы бөлігін тергей келе сол сәтінде шеше алмайтын қиындықтарға кездесіп отырады, олардың арасынан төмендегілерді көрсеткім келеді:

– қылмыстық әрекеттердің квалификациясының күрделілігі;

– қылмыстық-процессуалдық заңның жетілмеген тұстарынан әртүрлі тергеу амалдарын жүргізудегі қиындықтар;

– компьютерлік техника құралдарына программалық-техникалық сараптама тағайындаудағы және эксперттік қарастыруына шығарылған сұрақтарды қалыптастырудағы қиындықтар;

– кейбір сұрақтар бойынша тергеу ісіне тартылатын сәйкес мамандардың болмауы;

– компьютерлік техника саласындағы қарапайым білімнің болмауы.

Компьютерлік қылмыстарды тергеу процесіне теріс әсер беретін факторларды ерекше анықтап көрсеттім, олар өз шешімін жуық арада талап етеді:

1) құқықтық-процессуалдық заңның жетілмегендігі;

2) ақпараттық ресурстардың құқықтық статусымен спецификалық ерекшеліктерін реттеуге шақыратын нормативтік базаның барынша әлсіздігі;

3) көрсетілген түрдегі қылмысты тергеу әдістерінің болмауы;

4) тергеу және сот тәжірибелерінің қорытындыларының болмауы;

5) компьютерлік техника құралдарына керекті сараптаманы жасау бойынша базалық сараптама – криминалистік орталықтың болмауы;

6) КТҚ криминалистік сараптама жүргізудің әдістемесінің болмауы;

7) құқыққорғау органдарының қажеттілігі үшін сәйкес мамандарды дайындау үшін оның әдістемелік орталықтың болмауы;

8) Құқыққорғау органдары бөлімшелерін компьютерлік құралдармен өте жұпыны жабдықтау және үйлеспеген әрекеттер туындайтын осындай мәселелерді шешу кезіндегі аймақтық қайшылықтар.

Жоғарыдағы көрсетілген факторлардың өзара жинақталуы нәтижесінде тәжірибеде қылмысты дер кезінде ашу мүмкіндігін әжептәуір қиындататын және іс бойынша жұмыстың бастапқы кезеңіндегі айғақтарды толық жинауға қиындық келтіреді.

Компьютерлік қылмысты тергеу процесінде мәліметтерді өңдеу кезеңін орнықтыруда қайсыбір өзгерістер енгізілгендігін, ЭЕМ-ді қолданғандағы бухгалтерлік ЭЕМ-де құрастырылған алғашқы және бухгалтерлік құжаттардағы интеллектуалды түрде алмастыру белгілерін, жедел жадыны тасығыштарда зерттеу арқылы есептеу қызметкерлерінің компьютерлік қылмысты жасауға қатыстылығын әшкерелеу, сондай-ақ ЭЕМ-ге сәйкес мәліметтерді енгізген тұлғаларды да т.б. Менің ойымша, бұл мақсаттар үшін сот-бухгалтерлік сараптама өндірісінің әдістемесін қолдануға болады, ол зерттеу бар.

Қорыта келе айтатынымыз, компьютерлік қылмысты жасау әдістері көп және барған сайын көбеюде. Бұл компьютерлік техника құралдарының жетілу шамасына қарай жүреді. Ал компьютерлендіру шег мемлекеттермен немесе көршілес мемлекетіміз Ресейге қарағанда әлі де төмен деңгейде, алайда даму барысында. Әсіресе, компьютерлік қылмыстан жапа шегушілер жоғарыда атап өткеніміздей: заңды тұлғалардың (мекеме, ұйымдар мен меншіктің барлық түрлеріндегі кәсіпорын т.б.) компьютерлік қызмет көрсетуі кең қолданылуда. Сондықтан бұл елімізде күрделі проблема болмай тұрғанда оның алдын алу керек және шешу керек.

Әдебиеттер

- 1 Деяннин и др. Теоритические основы компьютерной безопасности. – М.: Радио и связь, 2000.
- 2 Битиев Ш.Б. Защита информации и информационная безопасность. – Алматы: Асем-Систем, 2005.
- 3 Хорев П.Б. Методы и средства защиты информации в компьютерных системах. – М.: Академия, 2005.
- 4 Партыка Т.Л., Папов И.И. Информационная безопасность. – М.: Форум-Инфра, 2004.
- 5 Рябко Б.Я. Криптографические методы защиты информации. – М.: Горячая линия-телеком, 2005.
- 6 Левин М. Криптография без секретов. Руководство пользователя. – М.: Новый издательский дом, 2005.

References

- 1 Devjanin i dr. Teoriticheskie osnovy komp'yuternoj bezopasnosti. – M.: Radio i svjaz', 2000.
- 2 Bitiev Sh.B. Zashhita informacij i informacionnaja bezopasnost'. – Almaty: Asem-Sistem, 2005.
- 3 Horev P.B. Metody i sredstva zashhity informacii v komp'yuternyh sis-temah. – M.: Akademija, 2005.
- 4 Partyka T.L, Papov I.I, «Informacionnaja bezopasnost'», M:Forum-Infra, 2004
- 5 Rjabko B.Ja. Kriptograficheskie metody zashhity informacii. – M.: Gorjachaja linija-telekom, 2005.
- 6 Levin M. Kriptografija bez sekretov. Rukovodstvo pol'zovatelja. – M.: No-vyj izdatel'skij dom, 2005.